V. SZEKCIÓ
VÁROS – VIDÉK EGYENLŐTLENSÉGEK SZEREPE A MAGYAR TERÜLETI FEJLŐDÉSBEN

BÉKÉS MEGYE JÁRÁSAINAK EURÓPAI UNIÓS TERÜLETFEJLESZTÉSI CÉLÚ TÁMOGATÁSAINAK ELEMZÉSE

BELEZNAI Róbert [1] *– DURAY Balázs* [2]

[1] KBC Békés Megyei Települések Fejlesztéséért NKFT, beleznai@kbcnkft.hu
[2] SZIE AGK , 5540 Szarvas, Szabadság u. 1-3., duray.balazs@gk.szie.hu

Bevezetés

A stratégiai szemléletű fejlesztési ciklusok monitoring szakaszában, szükségszerű a tervezés korai fázisában kitűzött célok és a megvalósítás eredményeinek összevetése. E feladatot nem csak az esetleges tervezés vagy a megvalósítás során felmerült hibák, illetve akadályok későbbi kiküszöbölése miatt fontos elvégezni, de a várt hatások hiánya alapvetően befolyásolja a következő fejlesztési ciklus kiinduló környezeti állapotát. Az ellenőrzés alkalmával felderített problémák mellett ugyanakkor a sikeres fejlesztés jó gyakorlatai is értékelhetőek és az újratervezés módszertanába beépíthetőek. A területfejlesztési politika eszközrendszerének hatékonyságvizsgálata, mind módszertani, mind gyakorlati szempontból, számos lehetőséget nyújt az optimális regionális szintű beavatkozások megtervezéséhez. A 2014-2020 között Magyarországra érkező uniós források hatékony elosztásának megtervezése a megyei integrált területi programozás keretein belül megtörtént. Vizsgálataink átfogó célja a megyei tervezéskor meghatározott fejlesztési prioritások megvalósulásának értékelése. E munka első lépésének specifikus célja a megyében realizálódott pénzeszközök mértéke és az adott térség fejlettségi szintje közötti összefüggés vizsgálata, ezáltal arra keresni a választ, hogy érvényesülnek e a területi kohéziós elvek, illetve van e lehetőség a későbbi allokáció során korrekcióra.

Irodalmi áttekintés

Az Új Magyarország Fejlesztési Terv (2007) legfontosabb célja a foglalkoztatás bővítése és a tartós növekedés feltételeinek megteremtése volt, amelynek érdekében hat kiemelt terület egyikeként a területfejlesztésben (5. prioritás) is jelentős szerepet vállalt. A fejlesztéspolitika a kiegyensúlyozott területi fejlődést szolgáló beavatkozásokat: (i) a fejlesztési pólusok kialakítása, (ii) a falusias, rurális térségek integrált, fenntartható fejlesztése, (iii) az elmaradott térségek felzárkóztatása, hét regionális operatív programon (ROP) keresztül kívánta megvalósítani. A ROP-ok *expost* értékelése (Polyánszky, 2016) felhívta a figyelmet, hogy a fejlesztési programok szerkezete, tartalma uniformizált volt a hat konvergenciarégióban, eltérést inkább a források volumene okozott, semmint a beavatkozások tematikai különbségei. A ROP-ok a térségfejlesztésre rendelkezésre álló uniós forrásnak csak egy kisebb hányadát tették ki, miután az ágazati OP-kból jelentősebb források jutottak az egyes régiókba, de elosztásukról nem a ROP-okért felelős intézményrendszer döntött. Polyánszkyék (2016) vizsgálataik során arra a következtetésre jutottak, hogy „a ROP-oknak valójában nem az volt a specifikumuk, hogy régiókat fejlesztettek, hanem az, hogy a kisebb léptékű, helyi, illetve kistérségi szinten jelentőséggel bíró fejlesztéseket valósították meg”.

Magyarország Partnerségi Megállapodásban (2014) deklarálta, hogy 2014 és 2020 közötti időszakra vonatkozóan azonosítja Magyarország legfontosabb kihívásait és kitűzi fő fejlesztési prioritásait, továbbá rögzítette, hogy a hazánkba érkező uniós fejlesztési források (Európai Strukturális és Beruházási Alapok, ESB alapok) hogyan járulnak hozzá az Európai Unió Európa 2020 (2010) stratégiájának, Magyarország Nemzeti Reform Programjának és az Európai Tanács országspecifikus ajánlásainak céljaihoz. A PM meghatározza e források eredményes és hatékony felhasználásának feltételeit.

Ebben a fejlesztési ciklusban az „új régió a megye” lett, azaz a területfejlesztési politika beavatkozásának területi szinttereivé a megyék váltak. A Terület- és településfejlesztési Operatív Program (TOP) keretében megyei integrált területi programok születtek[1].

A Békés Megyei Önkormányzat 2014-ben elfogadta Békés Megye Területfejlesztési Koncepcióját (2014) és Békés Megye Területfejlesztési Programját (2014), majd 2016-ban Békés megyébe allokált forrása felhasználását megalapozó Békés Megye Integrált Területi Programját (2016).

Békés megyében, mint erőteljesen agrárdominanciájú vidéki térségben vizsgálni szükséges a vidékfejlesztési vonatkozásokat is. A Vidékfejlesztési Program 2014-2020 (2014) *ex-ante* értékelésének térségi szempontú megállapítása ugyanis, hogy a területi különbségekre való fókuszálás nem jelenik meg a VP intézkedésekben.

[1] A 2014-2020 közötti programozási időszakban a TOP tervezésének egyes szempontjairól, valamint az operatív programhoz tartozó megyék megyei önkormányzatai és a megyei jogú városok önkormányzatai tervezési jogkörébe utalt források megoszlásáról szóló 1702/2014. (XII. 3.) Korm. határozat

Anyag és módszer

Békés megye járásainak fejlettségi szintjét a járások besorolását tartalmazó 290/2014. sz. Korm. rendelet határozza meg.
Az elemzések a 2007-2013 fejlesztési ciklus ágazati operatív programjai, illetve a konvergenciarégiókat támogató regionális operatív programok keretében felhasznált, valamint a 2014-2020-as ciklus TOP keretében allokált fejlesztési források területi megoszlására fókuszálnak.
Az elemzés kitér a megyén belüli járási különbségekre, figyelembe véve a területegységek népesség szerinti súlyát.
A kutatás során, először a 2007-2013-as fejlesztési ciklus megítélt támogatásait vizsgáltuk, majd a jelenleg is elbírálás alatt lévő TOP-ból, területi szereplő által, már pozitív támogatói döntésben részesülő projektek kimutatásait is összegeztük.
Ezen TOP- által elbírálásra kerülő pályázatok sajátosságait jelenti, hogy azon projektek részesülhetnek szakmai elbírásában és támogatásban, amelyek a területi szereplő – jelen esetben a Békés Megyei Közgyűlés támogató határozatát élvezi.

Eredmények és értékelésük

A 2007-2013-as fejlesztési ciklus támogatásainak megoszlása Békés Megye településeiben, illetve járásaiban.

A TÁMOP-ból nyert források adatait összehasonlítva kiderül, hogy a lakosságszámhoz viszonyítva a 474 lakosú Pusztaottlaka bizonyult a legsikeresebb pályázónak, hiszen minden lakosára 1.071.153 forint jutott, a megye második legnagyobb városát, Gyulát pedig magasan megelőzi mind Medgyesegyháza, mind Battonya.

A TÁMOP mellett összehasonlítva a Dél-alföldi Operatív Program (DAOP) nyertes pályázatait, azt láthatjuk, hogy az öt prioritás mentén (gazdaságfejlesztés, turisztikai célú fejlesztések, közlekedésfejlesztés, településfejlesztés, környezetfejlesztés) pályázatokat hirdető DAOP programban is sikerrel pályáztak a Dél-békési települések.

Pusztaottlaka igen sikeres volt a DAOP programokon, 6 pályázatával közel 300 millió forintot nyert, mely lakosonként leosztva 625.234,- forintot jelent, ezzel ez a kicsiny, de jól pályázó település magasan megelőzi Gyulát, Orosházát, Mezőkovácsházát, Békést is. A Közép-békési települések egyik legnagyobbika Békés, a megye negyedik legnagyobb városa a megítélt, egy főre jutó DAOP források tekintetében jócskán lemarad a Dél-békési Orosháza, vagy a nála jóval kisebb méretű Mezőkovácsháza mögött is.

A vizsgát települések 2007-2013 időszakban elnyert összes támogatása alapján, megállapítható, hogy Pusztaottlaka és Orosháza települések egy fő lakosra jutó támogatási összegei jóval meghaladják a megye 2. legnagyobb városának, Gyulának a teljesítményét (1. táblázat).

1. táblázat: Települések összes támogatása 2007-2013 (DAOP, KEOP, GOP, TIOP, TÁMOP, ÁROP)

Település	Kistérség	Lakosságszám	Megítélt támogatások 2007-2013 között	Egy főre jutó támogatási összeg	Népességnagyság szerinti rangsor
Pusztaottlaka	Mezőkovácsházai	474	830 004 851	1751065,09	
Orosháza	Orosházai	28356	48 024 004 584	1693609,98	3.
Gyula	Gyulai	30658	40 340 866 628	1315834,91	2.
Medgyesegyháza	Mezőkovácsházai	3558	3 431 843 238	964542,79	21.
Békés	Békési	19433	7 999 689 422	411654,89	4.
Battonya	Mezőkovácsházai	5960	2 036 545 790	341702,31	13.
Kétegyháza	Gyulai	3578	1 206 383 952	337167,12	
Elek	Gyulai	4787	1 168 588 350	244117,06	A megye 19. legnagyobb települése

Forrás: palyazat.gov.hu

Table 1. Total support for settlements 2007-2013 (DAOP, KEOP, GOP, TIOP, TÁMOP, ÁROP)

Amennyiben összehasonlítjuk az összes Békés megyei kistérség nyertes projektjeit, azt találjuk, hogy több mint 62 milliárd forint nyertes pályázatával az Orosházai Kistérség nyert a legtöbbet, a Gyulai Kistérség csak ezután jön 42 milliárd forint támogatásával (2. táblázat).

2. táblázat: Békés megye kistérségeinek összehasonlítása 2007-2013 nyertes projektek tükrében (DAOP, KEOP, GOP, TIOP, TÁMOP, ÁROP)

Kistérség	Kistérségen lévő települések száma	Összes projekt száma	Megítélt támogatás (DAOP, KEOP, GOP, TIOP, TÁMOP, ÁROP)
Orosházai Kistérség	10	322	62 193 011 244
Gyulai Kistérség	4	264	42 715 838 930
Szarvasi Kistérség	8	374	30 901 856 279
Szeghalomi Kistérség	9	257	21 825 335 325
Békési Kistérség	9	254	19 729 074 343
Mezőkovácsházai Kistérség	18	297	17 403 076 177
Sarkadi Kistérség	11	117	9 568 757 407
Békéscsabai Kistérség (Békéscsaba MJV nélkül)	5	78	3 322 546 811

Forrás: palyazat.gov.hu

Table 2: Comparison of micro-regions of Békés county in the light of the winning projects 2007-2013 (DAOP, KEOP, GOP, TIOP, TÁMOP, ÁROP)

A legnehezebb helyzetben, a legkevesebb nyertes pályázattal azonban a Sarkadi és a Békéscsabai Kistérségek vannak (ez utóbbinál kivettem az összevetésből Békéscsaba MJV város nyertes projektjeit), nem a Mezőkovácsházai Kistérség.

A 2007-2013-as fejlesztési ciklus operatív programjainak támogatási eredményei és tapasztalatai alapján az 1. prioritás gazdaságfejlesztés esetében a pályázatok több mint negyede a Békéscsabai kistérségből érkezett, a maradék ¾-et teszi ki a többi 7 kistérségből érkezett pályázatok száma. A kistérségek között kiegyenlítettnek mondható darabszám alapján a pályázati aktivitás, 21 és 29 között szóródik, kivéve a leszakadó sarkadi kistérséget, ahonnan a 7 év alatt mindösszesen 9 pályázat érkezett (DARFÜ 2013). A 2. prioritás turisztikai célú fejlesztések esetében a Sarkadi és Szeghalmi kistérségek jelentősen elmaradtak az átlagtól, az 5.1. prioritás településfejlesztésnél összességben megállapítható, hogy az Orosházai kistérség területi egységéről érkezett a legtöbb pályázat, az összes megyei pályázat 20,00%-a, ezt követte a Szeghalomi 18,33%-al, a Szarvasi 15%-al, a többi kistérség 10% alatti részesedéssel volt reprezentálva."

A benyújtott pályázatok arányát tekintve a gazdaságfejlesztés prioritáson belül a legalacsonyabb forrásigénnyel a Sarkadi kistérség pályázott, leszakadó helyzetét jelzi, hogy az igényelt pályázati támogatás összege kevesebb, mint a fele, az előtte végzett Mezőkovácsházai kistérségnek. A turisztikai célú fejlesztéseknél szembetűnő, hogy hogy az időszak ROP turisztikai forrásai megyei szinten nagyon egyenetlenül, csak bizonyos kistérségben képviseltették magukat nagyobb volumenben. Így fordulhatott elő az is, hogy van olyan kistérség, amely nem tudott ROP turisztikai forrás segítségével projektet megvalósítani (Sarkadi kistérség).

A támogató által megítélt támogatás arányát tekintve a gazdaságfejlesztést érintő megítélt támogatások forrásigényeinél felállított kistérségi sorrend figyelhető meg, azzal a különbséggel, hogy a mezőkovácsházi kistérség megelőzi az orosházai kistérséget e mutató alapján, a kistérségek sorrendjében. A kistérségek közül az Orosházai kistérség esetében az egyik legrosszabb a megítélt/igényelt támogatás aránya, mely mindösszesen 36%. Ennél nagyobb arányú sikertelenségi fakorral csak a sarkadi kistérség rendelkezik, ahol a forrásigény mindösszesen 25%-át ítélték meg a kistérség számára.

A leszerződött összeg arányát tekintve a megítélt támogatásokhoz képest a legnagyobb forrásvesztés a gazdaságfejlesztési prioritásban az Orosházai kistérségben volt, a szerződött összeg itt a megítélt támogatás mindösszesen 67,5%-a, mely a támogatott ipartelepítési pályázat visszalépésére vezethető vissza. A visszalépések mögötti egyei okok húzódtak meg: önerő vagy biztosíték hiánya, egy éven belül nem megkezdhető beruházás, vagy a támogatói feltételek teljesítésének hiánya. A közlekedésfejlesztés tematikában a legalacsonyabb számú megkötött Támogatási Szerződés a Gyulai, valamint a Békési kistérségekben mutatkozott 3, illetve 5 db szerződéssel (kistérségi átlag 9 db), mely a megyei összes darabszám 4%, illetve 7%-a. A legmagasabb megkötött szerződés darabszám a Mezőkovácsházi kistérségben mutatkozott a DAOP közlekedésfejlesztés kapcsán Békés megyében 17 db szerződéssel, összesen 1,7 Mrd Ft-nyi összesen támogatási igénnyel, mely a teljes megyei megkötött közlekedésfejlesztési tárgyú támogatási szerződések támogatási igényének 13%-át fedte le. A DARFÜ jelentés (2013) összehasonlítja az adott kistérségek működő vállalkozásainak eloszlását (2010-es adatok alapján), melyből szintén kitűnik, hogy a Sarkadi Kistérség van a legrosszabb helyzetben a mérőszám tekintetébe.

Az Integrált Területi Program forrásallokációja

Békés megye két leghátrányosabb járása a sarkadi és a mezőkovácsházi. Az Integrált Területfejlesztési Program (ITP) elsődleges célja e járások felzárkóztatása, gazdasági stabilitása, versenyképességük elősegítése.

A Békés megyei ITP teljes 7 éves forráskerete 57,94 milliárd forint, amely az európai uniós támogatás mellett tartalmazza a hazai társfinanszírozást is[2].

A megyék által felhasználható öt prioritástengely forrásainak belső arányairól a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program rendelkezik, melynek betartása a területi szereplők számára kötelező. Elvi lehetőség nyílt azonban arra, hogy az egyes prioritásokon belül valós igényeknek megfelelően kerüljenek kialakításra a forrásfelhasználás belső arányai. Az Integrált Területi Program 2.1 verziójának alapjául szolgáló forrásallokációs táblázat elkészítésénél a Békés Megyei Önkormányzat is élt ezzel a lehetőséggel. Ezektől az arányoktól, több pontban is eltérés volt indokolható. Az Irányító Hatóság által – a többi megye igényeinek figyelembevételével átdolgozott - visszamutatásra megküldött arányszámokból és a személyes egyeztetések eredményéből nyilvánvalóvá vált, hogy az eredetileg ajánlott forrásmegosztás elfogadása az előnyösebb megoldás.

Ennek megfelelően Békés megye az 1.1 Helyi gazdasági infrastruktúra fejlesztésére az 1-es prioritás forráskeretének 39,32%-át, azaz 8,296 Mrd Ft-ot, 1.2 Társadalmi, környezeti szempontból fenntartható turizmusfejlesztésre 23,9%-át, azaz 5,175 Mrd Ft-ot, 1.3 A gazdaságfejlesztést és a munkaerő mobilitás ösztönzését szolgáló közlekedésfejlesztésre 17,13 %-át, azaz 3,709 Mrd Ft-ot, 1.4 A foglalkoztatás segítése és az életminőség javítása családbarát, munkába állást segítő intézmények, közszolgáltatások fejlesztésével intézkedésre 20,65%-át, azaz 4,472 Mrd Ft-ot allokál.

A 2-es prioritás egyetlen intézkedésére, a 2.1 Vállalkozásbarát, népességmegtartó településfejlesztésre összesen 10,721 Mrd Ft jut.

A 3-as prioritás forráskeretének 37,45%-át, 5,461 Mrd Ft-ot 3.1 Fenntartható települési közlekedésfejlesztésre, nagyobbik részét, 9,120 Mrd Ft-ot 3.2 Önkormányzatok energiahatékonyságának és a megújuló energia-felhasználás arányának növelésére kívánják fordítani.

A 4-es prioritásra jutó keretösszeg a következőképpen oszlik meg: 4.1 Egészségügyi alapellátás infrastrukturális fejlesztése 34,82 %, 1,56 Mrd Ft; 4.2. A szociális alapszolgáltatások infrastruktúrájának bővítése, fejlesztése 27,67%, 1,24 Mrd Ft; 4.3 Leromlott városi területek rehabilitációja 37,51%, 1,681 Mrd Ft.

Az 5-ös prioritás 5.1-es Foglalkoztatás növelést célzó megyei és helyi foglalkoztatási együttműködések (paktumok) intézkedésére a prioritási keretösszeg 73,89%-a jut, amely 4,808 Mrd Ft-ot jelent, az 5.2 A társadalmi együttműködés erősítését szolgáló helyi szintű komplex programokra 9,61%, 0,626 Mrd Ft-ot, 5.3 Helyi közösségi programok megvalósítására 16,5%, 1,074 Mrd Ft-ot tartalmaz a program.

A különböző logika szerinti lehatárolások (földrajzi célterület, fejlesztési cél, kedvezményezetti csoport, megyei önkormányzat saját fejlesztései) úgy lettek meghatározva, hogy azok a legsürgetőbb problémákra reagáljanak, illetve a lehetséges kitörési pontként szolgáló területeket erősítsék Békés Megye 2014-2020-as Stratégiai Programjában foglaltaknak megfelelően.

A fentiek értelmében a Békés Megyei Integrált Területi Programban allokált forrásként került lehatárolása a járások szerinti keretösszeg, amely szerint:

- Mezőkovácsházi járás: 7,53 Md Ft
- Sarkadi járás: 3,68 Md Ft
- Orosházi járás: 4,0 Md Ft
- Szarvasi járás: 4,0 Md Ft
- 5 járás (Gyulai, Békési, Békéscsabai, Gyomaendrődi, Szeghalomi) együttesen: 7,304 Md FT
- Megyei Önkormányzat számára elkülönítetten: 0,35 Md Ft
- Minden megyén belüli jogosult számára 31,079 Md Ft

Ezen forrásallokációkat figyelembe véve megállapíthatjuk, hogy a források elosztása az eredeti ITP céloktól eltérő képet mutatnak, hiszen a leghátrányosabb helyzetben lévő Sarkadi járás számára került a legkevesebb forrás elkülönítésre, pedig az ITP alap kiindulási célja a hátrányos helyzetű járások segítése volt.

Dolgozatom további részében diagrammok segítségével szeretném bemutatni a 2015-ös kódszámú TOP pályázatainak eredmény kimutatásait, melyek a területi szereplő döntéseit tükrözik.

1. *Ábra:* Járások részesedése az összes elnyert támogatási összegből

[2] A 2014–2020 közötti programozási időszakban a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program tervezésének egyes szempontjairól, valamint az operatív programhoz tartozó megyék megyei önkormányzatai és a megyei jogú városok önkormányzatai tervezési jogkörébe utalt források megoszlásáról" szóló 1702/2014. (XII. 3.) Korm. határozat 2. melléklete

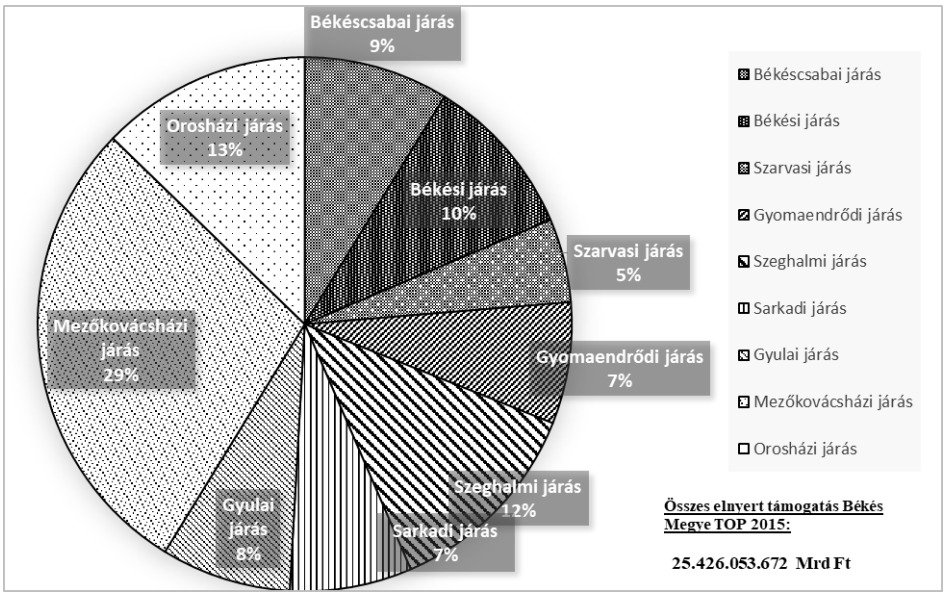

Figure 1: The share of micro-regions of all the grants received

Következtetések

Járási szinten a 2007-2013-as időszak igényelt és a leszerződött összegek szerinti első tíz helyen egyaránt csak a megyeszékhelyek járásai szerepelnek, együttes forrásigényük 775 Mrd Ft, amely az összes ROP-os forrásigény 23,4%-át teszi ki, míg a 338,4 Mrd Ft-nyi leszerződött összeg szintén közel egynegyedes arányt képvisel a ROP-okon belül (24,24%). Megállapítható, hogy a fejlettebb és a kevésbé fejlett térségekben nagyjából hasonló arányokban voltak sikerrel és sikertelenül benyújtott pályázatok, azonban ez a hasonló arányszám a fejlettebb járásokban magasabb számértékek hányadosaként áll elő.

A területi szereplők által TOP 2015-ös forrásaiból támogatott projektek nagyságrendjei alapján (1. ábra), amelyek nagyrészt előre allokált pénzeszközöket jelentenek, - tekintettel arra, hogy az összes megyei szereplő számára pályázható un. szabad keret, mindösszesen 2,5 Md forintra tehető -, akkor láthatjuk, hogy a Sarkadi járás felzárkóztatása messzemenően elmarad az ígért és előre vált céloktól.

Tervek szerint a vizsgálat következő lépéseiben a forrás-felhasználás tematikai és kedvezményezetti kategóriák szerinti megoszlását kívánjuk elemezni, továbbá bizonyos településtípusok szerepvállalását is a regionális TOP-ok forrásfelhasználásában.

Összefoglalás

A bevezetésben elemeztük a 2007-2013-as fejlesztési ciklus eredményeit, melyhez ha hozzáfűzzük az összes elnyert TOP 2015-ös forrásokat Békés megyében, megállapíthatjuk, hogy a két fejlesztési ciklus abszolút nyerteseként tekinthető a Mezőkovácsházi járás, miközben a legkevesebb forráshoz a Sarkadi járás jutott.

Kulcsszavak: területfejlesztés, forrás allokáció, operatív program

Irodalom

Békés Megye Integrált Területi Programját: 2016
Békés Megye Területfejlesztési Koncepciója: 2014
Békés Megye Területfejlesztési Programja 2014
DARFÜ: 2013. 2007-2013-as operatív programok forráskeretéhez kapcsolódó regionális adatbázison alapuló elemzés. Dél-alföldi Regionális Fejlesztési Ügynökség Nonprofit Kft. szakmai jelentés
Európa 2020: 2010. Az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés stratégiája. Európai Bizottság. Brüsszel, 2010.3.3. COM(2010).
Magyarország Partnerségi Megállapodása 2014. Magyarország Kormánya.
Polyánszky, T. Z. – Ramasz, Z.: 2016. Regionális operatív programok 2007–2013-as forrásfelhasználásának területi elemzése. Szakmai jelentés. Századvég Gazdaságkutató Zrt.
Új Magyarország Fejlesztési Terv 2007-2013: 2007.
Vidékfejlesztési Program 2014-2020: 2014

Analysis the EU's spatial development subsidies for the micro-regions of Békés county

Abstract

In the monitoring phase of strategic development cycles, it is necessary to compare the objectives set in the early stages of planning and the results of the implementation. This task is important not only to make mistakes or obstacles in the event of any design or implementation, but the absence of the expected effects will fundamentally affect the initial environmental status of the next development cycle. At the same time, the good practices of successful development can be evaluated and integrated into the re-planning methodology. The efficiency analysis of the measures of spatial development policy, both from a methodological point of view and from a practical point of view, offers many opportunities to plan optimal regional interventions. The effective distribution of EU funds coming to Hungary between 2014 and 2020 is implemented within the county's integrated territorial programming. The overall aim of our research is to evaluate the implementation of the development priorities defined in the county planning. The specific purpose of the reasearch is to examine the relationship between the extent of the funds realized in the county and the level of development of the given region, and thus to find the answer to the territorial cohesion principles, and the possibility of correcting it later.

Keywords: regional development, resource allocation, operational program

Két magyarországi járás - Balassagyarmat és Szécsény területi fejlődése a szlovák határ mentén

ENGELBERTH István[1] – HEGEDŰS Szilárd[2]– MOLNÁR Petronella[3] – SÁGI Judit[4]

[1]Budapesti Gazdasági Egyetem, 1149 Budapest, Buzogány u. 10-12., engelberth.istvan@uni-bge.hu
[2]Budapesti Gazdasági Egyetem, 1149 Budapest, Buzogány u. 10-12., hegedus.szilard@uni-bge.hu
[3] Szent István Egyetem, 2100 Gödöllő, Páter Károly u. 1, molnarpetronella92@gmail.com
[4]Budapesti Gazdasági Egyetem, 1149 Budapest, Buzogány u. 10-12., sagi.judit@uni-bge.hu

Bevezetés

Tanulmányunk előzménye, hogy a Budapesti Gazdasági Egyetemen megalakult egy kutatócsoport. A kutatás célja, annak felmérése, az elmaradott régiók lakossága hogyan érzékeli a folyamatosan romló gazdasági és társadalmi mutatókat. Milyen információik vannak arról, hogy Nógrád megye, benne a balassagyarmati és a szécsényi járások egyre inkább leszakadnak más térségektől, illetve a tágabb környezetüktől az európai, közép-európai (pl. Kelet-Szlovákia) területektől. A vizsgálat indokoltságát adja, hogy számos tanulmány rámutat arra, miként alakult az elmúlt években a térségek fejlődési pályája. Egyre gyakoribb megközelítés az is, hogy a főleg anyagi infrastruktúrákat érintő területfejlesztési projektek a múltban nem érték el céljukat. Viszont vizsgálandó kérdés az, hogy maguk az emberek, a helyi társadalmak mit érzékelnek a világ változásaiból, hogyan ítélik meg szűkebb környezetük változásait? Mennyire tudatosul a lakosságban, hogy településük, térségük egy leszakadó térség? Miben látják a változtatás lehetőségeit, a kitörési pontokat?

Megítélésünk szerint az elmaradott területek humán infrastruktúrájában, színvonalában – szemben az anyagi infrastruktúrával – nem kerültek jelentős, valódi eredményeket hozó források az elmúlt években. Alapvetően a lakosság színvonalának „romlása" jellemzi a térségeket. Célunk, rámutatni arra, hogy a humán szféra fejlesztése nélkül az anyagi infrastruktúra fejlesztése nem éri el a kívánt térségfejlesztési hatásokat, a projektek nem fenntarthatóak. **Rövid kis tanulmányunk célja felmérni és bemutatni, hogy a balassagyarmati és a szécsényi járások fejlődését, perspektíváit, hogyan határozza meg kedvezőtlen gazdaságföldrajzi fekvésük, és megfogalmazzuk, milyen módon lehetne véleményünk szerint elindulni a felemelkedés útján!**

A tágabb környezet: Nógrád megye

A Nógrád megyéhez tartozó, az Ipoly folyó mentén elterülő járás székhelye Szécsény. Területe 285,26 km², népsűrűsége pedig 68 fő/km² volt (KSH, 2013). Állandó népessége 2016. január 1-én 18 975 fő volt. (KSH, Tájékoztatási Adatbázis) Egy város (Szécsény) és 13 község tartozik hozzá. Utóbbiból hatnak a lakosságszáma nem haladja meg az 1000 főt, a hété pedig a kétezret. A közigazgatási terület a járások 1983. évi megszüntetése előtt is létezett 1978-ig, és székhelye 1886 óta mindvégig Szécsény volt. A járás – mint közigazgatási egység – és a szécsényi kistérség – mint statisztikai és területfejlesztési egység – között, mindössze egy település a különbség: Szalmatercs. A KSH statisztikai mutatói a mind kistérségi, mind járási szinten rendelkezésre állnak. (2011. Évi Népszámlálás Területi adatok: Nógrád megye, 2013) Az alacsony és csökkenő népességszám mellett a településszerkezet is nehezíti a fejlesztéseket. A járás lakónépessége tíz év alatt 6%-kal a 2003-as 20 261 fő után 2013-ra 19 096 főre,[3] a központnak számító város lakónépessége tíz év alatt 6392 főről (2003) 5983-re (2013) csökkent.[4] A kistérség a kilencvenes évek társadalmi-gazdasági átalakulásának vesztese. Ezt alapvetően határozta meg a múltból örökölt, nehezen modernizálódó gazdasági szerkezet és az ehhez illeszkedő társadalmi környezet. A fejlődést gátolja a kedvezőtlen gazdaságföldrajzi elhelyezkedés és a fejletlen közlekedési infrastruktúra. A gondokat fokozzák az országosnál is kedvezőtlenebb népesedési mutatók. A tőke elkerüli a térséget, amit külső források – jellemzően uniós pályázatok – bevonásával igyekeznek pótolni. Ebben kiemelt súlyúvá váltak az önkormányzatok. Ez jelzi, hogy a helyi vállalkozások nem képesek külső források bevonásával sem a fejlődést segíteni. A térség alapvetően agrárjellegű, az ipari termelésnek hagyományai alig vannak. A lakosság jelentős része ingázik munkahelyére, vagy helyben a mezőgazdaságban próbál megélhetést találni, illetve munkanélküli, újabban közmunkás. Jól mutatja a kistérség gazdasági súlyát, hogy a megyei export árbevételéből a részesedése az 1%-ot sem érte el 2012-ben. (Top 50 Nógrád Megye 2013, p.20.)

A Balassagyarmati járás Nógrád megye közepén található, földrajzilag az Ipoly-folyó jelenti a határt, az országhatárral egyetemben. A térség jelentős része a Nógrád medencében az Ipoly völgyében található, déli irányban a Cserhát, Nyugat felé a Börzsöny vonulatai határolják. A járásban 29 település található, területe lényegében megegyezik a Balassagyarmati kistérséggel. A járás területe 533 km2, népsűrűsége viszonylag alacsony, 74,3 fő/km2. 2011-ben a lakónépesség 39623 fő volt, ez sajnálatosan 7,9%-kal csökkent az utolsó előtti

[3]A térség népessége 1980-ban volt még 22 273 fő volt.

[4] A Szécsényi Járás, mint közigazgatási terület a járások 1983. évi megszüntetése előtt is létezett 1978-ig, és székhelye 1886 óta mindvégig Szécsény volt. A járás és a szécsényi kistérség – mint statisztikai és területfejlesztési egység – között, mindössze egy település a különbség: Szalmatercs. A KSH statisztikai mutatói többnyire mind kistérségi, mind járási szinten rendelkezésre állnak. (2011. Évi Népszámlálás Területi adatok: Nógrád megye, 2013)

népszámlálás, 2001 óta. A járásra aprófalvas településszerkezet jellemző, hiszen a 29 település közül csupán 5 község lakossága haladja meg az 1000 fős lakónépességet, 2 település esetében a 2000 fős népességet, és egy kisváros, a székhely, Balassagyarmat található a járásban (KSH, 2011).

A vidéket, különösen Balassagyarmatot Palócország fővárosaként aposztrofálják, ezen túlmenően a „Legbátrabb város", latinul Civitas Fortissima cím büszke birtokosa. Balassagyarmat egykoron Nógrád vármegye (1790-1945) és rövid ideig Nógrád megye (1946-1950) székhelye volt. A település lakosságának 1990-es maximuma 17 ezer lakos volt, ez 2011-re 16,300 ezer főre csökkent, a mikrocenzus adatai alapján már nem éri el a 15,5 ezer főt.

Balassagyarmat és térsége, különösen Szügy és Balassagyarmat iparvállalatai biztosítják a megye exportjának 52,84%-át, így átvették a megye GDP termelésében a hangsúlyt, amelyben még a Nyugat-Nógrádban fekvő Rétság és térsége játszik erős szerepet, a megyeszékhely térségével egyetemben (Nógrád TOP 50, 2013). Megfordult tehát a szocializmusban erőltetett helyzet, amelyben Salgótarjánt fejlesztették, és szívta el a megye fejlesztési forrásainak döntő hányadát.[5] Mára ez a térség a szocialista ipari városok nehézségeit mutatja az nehézipar megszűntével, hasonlóan Komló, Ózd példájához.

Mind a balassagyarmati mind pedig a szécsényi járások fejlődését nehezíti, hogy tágabb környezetük Nógrád megye hazánk egyik legfejletlenebb területe. Ez – bár a szocialista években a közepesen fejlett megyék táborához tartozott – az egy lakosra jutó bruttó hazai terméket tekintve tartósan az utolsó helyen áll a megyék közötti rangsorban. (2015-ben az ország GDP-jében mindössze 0,8%-kal részesedett /285 milliárd Ft/, és ez a súly is folyamatosan csökken.) Nógrád az egy főre jutó bruttó hazai termék országos átlagának 62%-át érte el 1994-ben, az ezredfordulón már csak 56%-át. Ez napjainkra 42%-ra esett vissza. A lemaradás a szűkebb környezetéhez, Kelet-Magyarországhoz képest is növekszik. Utóbbiban 2000-ben 69% volt a mutató, 2015-ben 66%. De a sokáig legszegényebb megyeként számon tartott Szabolcs-Szatmár-Bereg megyéhez képest is növekszik a lemaradás, az országos átlaghoz képest a különbség a 2000-es kb. 3%-ról közel 12%-ra emelkedett. De a szakadék a tágabb környezetéhez képest is mélyült (1. táblázat). Ha Nógrádot elhelyezzük a 20 legelmaradottabb európai uniós régió rangsorába, látható hogy relatív helyzete romlott a 2004-es EU-csatlakozás óta. Az egy főre jutó GDP-ét tekintve napjainkra a legszegényebb bolgár és román régiókkal illetva Albániával került egy szintre. Mindeközben a szomszédos kelet-szlovákiai régió – Kassa és környéke – viszont már nincs a legszegényebb térségek között, miközben 2004-ben még ott volt. (Eurostat, 2015.)[6]

[5] Emiatt Balassagyarmat város lakossága körében meglehetős visszatetszést kelt a megyeszékhelyre allokált forrásmennyiség. Ennek oka, hogy az 1950-1970-ig a város a megye fejlesztési forrásainak 0,1%-kát kapta meg, második legnagyobb lakosságú városként, a „reakciós fészek" megbélyegzés miatt.

[6] GDP per capita in PPS, Index (EU28 = 100) Data from 1st of June 2015.http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tec00114

1. táblázat: Összefoglaló adatok Nógrád gazdasági helyzetéről

Megnevezés	Egység	Érték vagy	
mennyiség	Az országos adat százalékában	Nógrád helye a megyék rangsorában	
A népesség száma			
(2016. január 1-én)	fő	193 946	1,97
Gazdaságilag aktív népesség aránya	%	51,4	54,8
Tényleges szaporodás, fogyás (ezer lakosra)	fő	- 10,1	400
A bruttó hazai termék (GDP)	Milliárd forint	285 073	0,8
Egy főre jutó GDP	Ezer forint	1 462	42,6
Alkalmazásban állók havi nettó keresete	Forint	122 261	76,5
Ipari termelés értéke	Milliárd forint	275 903	1
A beruházások értéke	Millió forint	57 668	1

Forrás: KSH

Title 1: Main data about the economic state of Nógrád; source: Hungarian Central Statistical Office

2. táblázat: A 20 legszegényebb régió az EU-ban 2013-ben, az egy főre eső GDP alapján (vásárlóerő-paritás szerint, EU28 átlag = 100)

Sorszám	Régió	Ország	GDP uniós átlagának százalékában*
	Nógrád megye	**HU**	**29 (34)**
1.	Severozapaden	BG	**31 (27)**
2.	Mayotte	FR	**31 (22)**
3.	Yuzhen tsentralen	BG	**32 (27)**
4.	Severen tsentralen	BG	**34 (27)**
4.	Nord-Est	RO	**34 (23)**
6.	Severoiztochen	BG	**39 (31)**
6.	Yugoiztochen	BG	**39 (32)**
8.	Sud-Vest Oltenia	RO	**41 (28)**
9.	Észak-Magyarország	HU	**42 (41)**
10.	Észak-Alföld	HU	**43 (41)**
10.	Sud-Muntenia	RO	**43 (29)**
12.	Dél-Dunántúl	HU	**45 (45)**
13.	Lubelskie	PL	**47 (35)**
13.	Dél-Alföld	HU	**47 (44)**
15.	Nord-Vest	RO	**48 (32)**
15.	Podkarpackie	PL	**48 (35)**
15.	Warmińsko-Mazurskie	PL	**48 (39)**
18.	Podlaskie	PL	**49 (38)**
18.	Swietokrzyskie	PL	**49 (39)**
20.	**Sud-Est**	**RO**	**50 (31)**

Forrás: Eurostat, [2015.] Regional GDP - GDP per capita in the EU in 2013

* zárójelben a 2004-es adatok alapján

Title 2: The 20 poorest region in the EU in 2013, by the regional GDP per capita data (PPP, EU average = 100). Source: Eurostat, 2015.

Nógrád megye gazdasága és társadalma kétarcú. A keleti rész ipari jellegű, napjainkban erős depresszióban lévő terület, a nyugati részen domináns a mezőgazdaság, amihez egy kevéssé nyersanyag- és energiaigényes ipar társul. Társadalmilag Kelet-Nógrádot a munkástársadalom és az ebből táplálkozó hagyományok határozzák meg, a megye nyugati területeit a múltból eredően a katolikus vallás súlya, az agrárium, és egy viszonylag széles polgári réteg (Balassagyarmat) jellemzi. (A 2011-es népszámlálás szerint a népesség közel háromnegyed katolikus vallású volt a két járásban.) A kibontakozást akadályozza, hogy a súlyos válságban lévő megyeszékhely – az egykori nehézipari fellegvár – Salgótarján nem tud a térség innovációs központja lenni. Vonzereje a megye nyugati részén alig érződik, és a balassagyarmati térség különösen, de a szécsényi is egyre több szálon egyre inkább Közép-Magyarországhoz, illetve a fővároshoz kapcsolódik.

A két járás gazdaságföldrajzi fekvése kedvezőtlen. Mindkettő a megye északi sávjában fekszik a szlovák államhatár mentén, de az ebből fakadó előnyöket korlátozottan tudják kihasználni. A határ sokáig elválasztotta a területet észak felé, pezsgő, valódi gazdasági-társadalmi kapcsolatok a szomszéd ország felé napjainkban is korlátozottan léteznek. Ebből a szempontból Balassagyarmat helyzet kedvezőbb, hiszen ez inkább tud(ott) munkahelyeket – megyei szinten jelentős iparral rendelkező település – biztosítani a határontúliaknak, bevásárló és iskolaközpont. Ellenben Szécsény – mely gyakorlatilag egy ipar nélküli, jórészt agrártelepülés – tulajdonképpen „beszorult" a megye két nagyvárosa Balassagyarmat és Salgótarján közé. 2012 óta ugyan híd köti össze a szlovákiai településekkel, de igazi vonzereje a településnek észak felé nincsen.

A Szécsényi Járás közlekedési infrastruktúrája, ezzel megközelíthetősége rendkívül rossz. Szécsény a Balassagyarmat-Ipolytarnóc vasútvonalon fekszik. A 14 járási településből mindössze háromnak (!) van vasúti összeköttetése az ország más tájaival Balassagyarmaton keresztül. De a megye vasútvonalain mindenütt sebességkorlátozás van érvényben. A XXI. század küszöbén ilyen közlekedési szolgáltatással nem lehet versenyképesen a piacra juttatni a termékeket. (A XIX. századi építése idején gyorsabban lehetett a vasúton

közlekedni, mint most!) A vasúthálózat fejletlensége miatt a személy- és a teherforgalomban egyaránt a közúthálózat játszik kiemelkedő szerepet. A fővárostól – ezáltal a fő közlekedési útvonalaktól - a járás központja kb. 100 km-re fekszik. Azonban a fejletlen úthálózat miatt Budapest elérése 1,5-3 órát vesz igénybe: személygépkocsival 1,5 óra, autóbusszal kb. 2 óra, vasúton kb. 2,5-3 óra.

A balassagyarmati térség vasúti összeköttetését a 78-as vasúti vonal jelenti, amelyet a Millenium évében adtak át. Sajnálatosan azóta mindösszesen 20 perccel rövidebb idő (!) alatt éri el a 80-as vasúti fővonalat, amely így mintegy másfél órát vesz igénybe. Innen Budapest még legalább 45 percnyi távra fekszik, így a vasúti megközelítés versenyképessége igen gyenge, különösen a 2 közvetlen fővárosi járatpár megszűntével. A másik útvonal Vác irányába van, a célállomásra történő eljutás 2,5 órát vesz igénybe, amely szintén roppant versenyképtelen. A vasúti pálya elhanyagolt, felújítások közül csak a legszükségesebb karbantartásokat végzik el, ebből adódóan előbb-utóbb a bezárásra ítélt vonalak közé tartozhat. Busszal a főváros 1,5 óra alatt megközelíthető, azonban a megyeszékhely megközelítése is hasonló időt vesz igénybe.A megyének az épülő R21-es gyorsutat leszámítva nincsen gyorsforgalmi útja, Balassagyarmattól 60 km-re található az M3-as autópálya bagi felhajtója, 45 km-re az M2 autóút váci vége, így a gyorsforgalomtól messze található. Enyhítheti ezt, ha megépül az M2-es autópálya az országhatárig, amely a fővárost 50-60 percen belül távolságra hozná Balassagyarmattól és térségétől, azonban csak az útpálya 20 km-es négysávúsítása szerepel a 2020-ig tartó fejlesztési időszak tervei közt.

Mivel határtérség, így a második világháborúban elpusztított Ipoly-hidak újjáépítése kapcsolatot teremthetnek a járásnak. Sajnálatosan egyelőre csak tervezőasztalon vannak az Őrhalomnál, Drégelypalánknál építendő hidak. Ebből adódóan a járásban csak a balassagyarmati híd áll a kétoldalú határforgalom rendelkezésére.

A fejlesztés lehetőségei

Az uniós csatlakozás óta számos fejlesztés történt a térségben. Ennek ellenére a kibontakozás nem látszik. Következetes és reális központi (állami) szerepvállalás nélkül elképzelhetetlen a határ menti térségek felzárkóztatása. (pl: infrastruktúra fejlesztése, befektetések támogatása terén). A helyi tényezőknek gyakran nincsenek hosszú távú, fenntartható, egymásra épülő elképzeléseik a fejlesztésekről. A projektek esetenként a már meglévő kapacitások életképességét rontják. Sok ötlet megjelenik, és ehhez várják az éppen odaillesztheto pályázati lehetőséget, és amelyikhez előbb találnak „forrást" az az elképzelés valósul meg. Maga a központ sem segít ebben. Számtalan pályázati lehetőségeket kínált a múltban, gyakran ötletelésre kényszerítve ezzel a térségeket, akiknek vezetői (helyi elit) gyakran érdekeltek a viszonylag gyors és látványos, azonban a gazdasági, társadalmi szempontokból is megkérdőjelezhető fenntarthatóságú „megoldásokban". A helyi fejlesztések sokszor nincsenek összhangban a nagyobb területi egységek, közösségek (pl. megye, régió) érdekeivel. A megoldás része egy jól elkészített, a térség adottságait figyelembe vevő fejlesztési koncepció elkészítése lehet. A központnak az elmaradott térségek fejlesztését erőteljesebben kellene irányítania, a forrásokat koncentrálva a munkahelyteremtésre és a megközelíthetőség, a közlekedési infrastruktúra fejlesztésére. Még akkor is, ha ez adott esetben – országos szinten – rövidtávon népszerűtlen, és érdeksérelmekkel jár.

A fejlesztési elképzelések nem akarják tudomásul venni, hogy a lakosságszám tartósan csökken. Mivel a tendencia mindenképpen tartós lesz, erre kell felkészülni. Így nem az extenzív fejlesztések (újak építése) támogatása a célszerű, sokkal inkább a meglévő infrastruktúra felújítása, racionalizálása. (Pl. nem az új lakások építését kell támogatni, hanem a meglévők felújítását.) Az ilyen településeken a belső területek fejlesztése lehet a célszerű a perifériális területekkel szemben, hogy ezáltal pezsgőbb, komfortosabb, élhetőbb belső maggal rendelkezzenek a települések. Egy kisebb, de fenntartható gazdasági és társadalmi (szociális) infrastruktúra megteremtésére van szükség. Szécsény város 2015-ös fejlesztési koncepciója (Szécsény Város Területfejlesztési Stratégiája, 2015.) például tanuszoda építését tervezi, ami a közeli – és kétszer nagyobb lakosságszámú – Bátonyterenye számára is ráfizetéses. (Helyette a közeli Balassagyarmattal kellene kooperálni egy fenntartható uszodaépítés és –üzemeltetés érdekében.) A tervek szerint egy 7 km-es kerékpárút is épül, miközben a közeli – amúgy már leromlott állapotú – Hollókő-Rimóc kerékpárút összekapcsolása a várossal tudná a helyi turizmust élénkíteni.(Ez egy kb. 6 km-es szakaszt jelentene.)Ez segítené a Hollókő-Szécsény-Ipolytarnóc turisztikai tengely működését is. A tervezett bicikliút gyakorlatilag kikerüli a város központját (Múzeum, sétálóutca, kolostor, éttermek), tehát nem a turisták „becsalogatását" ösztönzi. Tervben van, új iparterület kialakítása. Ez sem feltétlenül célszerű, hiszen rengeteg üres ingatlan van a város határában és az ipartelepítési tervek lassan évtizedek óta „nem működnek".)

Az idegenforgalom területén célszerű lenne a kistérségi településeket szorosabban kapcsolni Hollókőhöz. A világörökségi helyszín önálló turisztikai desztináció, és bár vonzereje országosnak (korlátozottan nemzetközinek is) tekinthető, hatása alig terjed át a kistérség többi településére. A településhez kapcsolódó eseményturizmus alkalmanként több tízezer látogatót is a térségbe vonz, de megjelenésük más településeken esetleges.

A térségek kiemelt problémája, az erőforrások folyamatos kiáramlása a gazdagabb területek felé. Egyrészt a pénzügyi-anyagi forrásoké, másrészt a humánerőforrásé (elvándorlás). A térségfejlesztési programokban ezek megfogalmazása megtörténik, ám a konkrét tervek, intézkedések megfogalmazása hiányos, jobbára általánosságok

jelennek meg. A gyakorlat pedig nem tudja megállítani a folyamatokat. A fiatal szakképzett munkaerő megtartására – pályázatok, ösztöndíjak, letelepedési támogatások – lenne szükség. (Például: a hátrányos helyzetű térségekben dolgozó tanárok, és más szakemberek kiemelt bérezésére.)

Kitörési pont lehetne, ha a jellegzetesen helyi termékek tudnának a helyi piacra kerülni, nem szorítanák ki ezeket „importtermékek". A foglalkoztatás bővítése, a helyben képződött jövedelmek térségben tartása miatt szükség lenne olyan szervezetre és programra (pl. helyi marketing, lakosság tájékoztatása stb.) amely a helyi termékek piacát, termelését segítené, ösztönözné és szervezné. Elsősorban az élelmiszertermelés területén lehetne eredményeket elérni, illetve ösztönözni az alacsony képzettséggel rendelkező lakosság munkához jutását. Erre lehetne felfűzni például a helyi termékek piacra jutásához szükséges infrastruktúrafejlesztéseket (városi piacok, úthálózat, hűtőházak, helyi feldolgozó-üzemek stb.)

Kiemelkedőnek tartjuk a mentalitás, a gondolkodás változását. Országos szinten fontos felismerni, hogy a vidék leszakadása a fejlettebb területek vállát nyomja, és a későbbiekben – a jelenlegi folyamatokat feltételezve – ez súlyosbodni fog. De a vidéki társadalom mentalitásában is változásra van szükség. Sajnos ezt a helyi értelmiség, középosztály lassú eltűnése akadályozza! A gyakran önös érdekeket szolgáló fejlesztések megszüntetése, az egymás – szomszéd település, térség – érdekeit figyelembe nem vevő beruházások átgondolására van szükség. Hiányzik az a szemlélet: „ha a szomszédos településeknek jól megy, akkor nekünk is jobban fog menni". Ez a szemléletváltoztatás/változás, ami a legnehezebb feladat!

A térség fejlesztéséhez szorosan illeszkednie kellene egy a fejlesztések valódi fenntarthatóságát, hasznosságát elemző rendszernek is! Ezen tanulmánynak, egyik célja éppen az volt, hogy kialakuljon egy olyan helyi tevékenység, mely során a megvalósul a fejlesztések folyamatos megfigyelése, elősegítve ezzel a jövőben az optimális területfejlesztési döntéseket.

Azonban az elmúlt évek, évtizedek gyakorlatát követve folytatódhat a leszakadás – közte az elnéptelenedés – nemcsak az ország más vidékeihez, hanem más európai – például a szomszédos határ menti dél-szlovákiai – térségekhez képest is.

Kulcsszavak: területi fejlődés, régió, járás, Nógrád, struktúrapolitika, önkormányzat

Felhasznált irodalom

- BARÁTHI O. [2009] Adalékok Nógrád megye rendszerváltás utáni történetéhez (Kézirat)
- ENGELBERTH I. [2012]. Idegenforgalom Nógrád megyében a Hollókő-Szécsény-Ipolytarnóc turisztikai tengely mentén - In: Majoros P. (szerk.)Útkeresés és növekedés. Tudományos Évkönyv Budapesti Gazdasági Főiskola, Budapest, pp. 279-288.
- Beszámoló a Kubinyi Ferenc Múzeum és a Krúdy Gyula Könyvtár 2013. évi munkájáról. Szécsény Város Honlapja http://szecseny.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=1460&Itemid=136 (2014.02.28.)
- A gazdasági folyamatok regionális különbségei, 2012. - Központi Statisztikai Hivatal Debreceni Főosztály, 2013. december, p.45 http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/regiok/debrecengazdfejl/debrecengazdfejl12.pdf (2014.01.12.)
- KSH Tájékoztatási Adatbázis, [2015]. – Központi Statisztikai Hivatal Honlapja, http://statinfo.ksh.hu/Statinfo (2015.07.07.)
- Nógrád Megye Statisztikai Évkönyve, 2013. – Központi Statisztikai Hivatal, Budapest 2014.
- Regional GDP - GDP per capita in the EU in 2013: seven capital regions among the ten most prosperous - Eurostat, Eurostat Release 29/2014. 2015.05.21. http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/6839731/1-21052015-AP-EN.pdf (2015.07.27.)
- Szécsény Város Területfejlesztési Stratégiája - Szécsény Város Honlapja, 2015. p.54. http://szecseny.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=1832&Itemid=136 (2015.07.01)
- Top 50 Nógrád Megye 2013. - Nemzeti Adóhivatal Nógrád Megyei Igazgatósága, Nógrád Megyei Kereskedelmi és Iparkamara, Nógrád Megye Önkormányzata, Nógrád Megyei Hírlap 2013. p.48.
- 2011. Évi Népszámlálás. Területi adatok: Nógrád megye – Központi Statisztikai Hivatal, Miskolc, 2013. http://www.ksh.hu/nepszamlalas/teruleti_adatok (2015.07.12.)

Rural development of two Hungarian sub-regions - Balassagyarmat and Szécsény - at the Slovakian border

Abstract

This study compared two sub-regions at the Hungarian-Slovakian border in Nógrád shire, based upon their territorial and social characteristics. The authors examined the social, demographic, economic and labour market figures and trends of these sub-regions in the study. They asked for answers in their research about which direction the development of the urban spaces has turned to since the millennium, to what extent they have been able to preserve their position and features, and also to what kind of future they are about to be determined.

Keywords: rural development, region, sub-region, Nógrád, structural development policy, local government